

WILG & MAND

1992 - 2

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (incl. de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Minimumdonatie: f 20,- per jaar

Donateurs ontvangen de bulletins gratis

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : Ch.W. Vink
Secretaris : C. Tutein Nolthenius
Penningmeester: H.P. Verboord
Leden : P. Craenen, P. van den Dool, B. van Halen,
A.D. van 't Hoog, G.M. Pot-van Regteren Altena,
W. Wendrich

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog (tel. 05783-1346), G.M. Pot-van Regteren Altena,
C. Tutein Nolthenius.
Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar het secretariaat.
Bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Redactiesecretariaat, administratie en advertenties:

Van Heemstralaan 35, 6814 KB Arnhem, tel. 085-516507

Verzending bulletin:

W. van der Steeg te IJsselstein

Penningmeester Stichting Wilg & Mand, Vlijmen:

tel: 04108-12252

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 41 89 09 083, ABN-AMRO Bank, Vlijmen

Werkgroep teelt en materiaalvoorziening:

B. van Halen, Veldijksestraat 9, 6627 KE Maasbommel,
tel. 088767-2212

Informatie en administratie cursussen:

Mw. C.M. Kuypers-Zegers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld)
tel. 05753-7481

Uitgave: Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.

Twaalfde jaargang, 1992 nr. 2

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorpsplein 220, 3405 BJ Benschop

VAN HET BESTUUR

ZOMER/HERFST-CURSUSSEN MANDENVLECHTEN

Arnhem Openluchtmuseum. Cursusleider Arie van 't Hoog.

Eerste week, 27 t/m 31 juli, zit bijna vol.

Tweede week, 24 t/m 28 augustus heeft nog een aantal open plaatsen.

Zuiderzeemuseum Enkhuizen. Cursusleider Tonny Gerfen.

Derde week, 17 t/m 21 augustus voor gevorderden is bijna vol.

Voor de eerste en tweede week kan men zich nog aanmelden.

De aanmeldingen voor Frankrijk hebben alle verwachtingen overtroffen!

Cursus fijscheenwerk

Deze zomer wordt er een nieuwe cursus opgezet in Santpoort-Zuid.

Een cursus voor fijnproevers in het vlechten. Werken met wilgescheentjes voor het maken van schenen mandjes: zeer fijn vlechtwerk.

Er wordt hierbij dus met zelf gemaakte schenen gevlochten om een houten mal. Om die schenen te maken moet je over een schenenschaaf beschikken. Dit bijzondere werktuig, dat bij de gelegenheid van de excursie naar Eksaarde op 25 april j.l. aldaar te zien was, wordt met veel liefde gemaakt door Jan Kettelarij uit Eefde.

Cursusleider A. Bosch (Duinlustparkweg 7, 2081 EA Santpoort, tel. 023-375623) geeft deze cursus van 3 t/m 7 augustus.

De kosten bedragen f 225,- voor een week.

Er is een mogelijkheid tot het gebruik van een warme maaltijd.

Er zijn 3 campings in de buurt en een jeugdherberg in Haarlem-Noord. Opgave rechtstreeks aan A. Bosch. Voor het aanschaffen van een schenenschaaf(bankje): Jan Kettelarij (tel. 05750-40369) en voor het huren van een schaaft: A.D. van 't Hoog (tel. 05783-1346).

Cursus in het najaar (herfstvakantie)

José Schilder zal in het najaar in Bergen N.H. een cursus van 2 dagen gaan verzorgen. Info en opgave voor deze cursus bij Willemijn Schimmel (tel. 02208-97939).

Schoonrewoerd. Van 2 t/m 6 november is er o.l.v. Tonny Gerfen een cursus voor gevorderden. Er zijn nu nog enkele plaatsen vrij. Wacht niet te lang met opgeven want dan is de kans op teleurstelling groot.

Graag schriftelijk aanmelden bij C.M. Kuijpers-Zegers Veeckens (Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld.), tel. 05753-7481).

CORRECTIE

In bulletin 1992-1 staat op pag. 18 dat de cursus in Voorthuizen 1 x per jaar wordt gehouden. U begrijpt dat dit niet zinvol is. Het is dan ook 1 x per maand o.l.v. Brand van Rijn. Een tweede keer per maand wordt, zonder instructie, op heel plezierige wijze samen gevlochten. Dit samenwerken is zeer stimulerend.

TENTOONSTELLING JACQUES VAN SOMEREN

De tentoonstelling van Jacques van Someren in Budel (zie ook bulletin 1991-4) is ook nog steeds te bezoeken.

Dagelijks, dus ook op zondag, van 10-17 uur. Zeker de moeite van een autotochtje waard.

TENTOONSTELLING HARM ELLENS (1871-1939)

Wie vóór 15 juni a.s. richting Assen mocht gaan, kan in het Drents Museum aldaar de tentoonstelling gaan bekijken, gewijd aan het werk van Harm Ellens.

Ellens was de eerste directeur (1908-1920) van de Rijksrietvlechtschool in Noordwolde. Als veelzijdig geschoold kunstenaar hield hij zich niet alleen bezig met de dagelijkse leiding van de school, maar verdiepte hij zich ook in vormgeving. Hij maakte talloze ontwerpen voor meubels en gebruiksvoorwerpen, in die tijd veelal in pitriet uitgevoerd. Op de tentoonstelling zijn, naast veel werk van andere aard, ook enkele ontwerptekeningen van meubels, en een aantal kleinere voorwerpen in pitriet van zijn hand te zien.

Openingstijden : dinsdag t/m vrijdag van 9.30-17.00 uur
zaterdag en zondag 13.00-17.00 uur

Adres: Brink 1, Assen

VOORDRACHT DOOR JOLEEN GORDON (zie ook bulletin 1992-1)

Deze al aangekondigde voordracht is wat verschoven. De datum wordt nu zaterdag 6 óf 12 juni. U kunt zich nog (vrijblijvend) opgeven door een telefoontje naar Mevrouw Pot. Hierbij het juiste telefoonnummer zodat u niet vergeefs belt: 02209-1502.

Excuses aan hen die zich op het vorige bericht wilden aanmelden en dat niet gemakkelijk konden doen doordat er een foutief nummer was gegeven.

OMISSIE

Per abuis werd in het vorige nummer van W & M bij de afbeelding op blz. 19 bij het artikel over de lijsterstrik niet vermeld wie de foto maakte. Daarom het verzuim nu goedgemaakt: fotograaf van die foto, die ook al in "Binnenstad 124" is gepubliceerd is: Maarten Brinkgreve.

BESTUUR EN BESTUURSVERGADERINGEN

Het bestuur vergaderde 5 maal. Dit jaar stond centraal de nieuwe bestuursstructuur; een mogelijk kleiner bestuur met een aantal werkgroepen die met behoorlijke zelfstandigheid activiteiten moeten gaan uitvoeren.

De donateursdag stond ten dele ook in dit licht. Via een voorlichtings- en informatiesysteem is getracht meer donateurs aan het werk te krijgen in die werkgroepen. Hoewel werkgroepen voor teelt, cursussen, vaktaal en het B.O.P.-project konden worden gevormd en er hulp is bij de uitgave van het bulletin en een adres voor registratie van opgave voor cursussen, blijven vacatures voor bestuursfuncties, algemene informatie, PR en secretariaat nog onvervuld.

DE WERKGROEPEN

B.O.P.-project

Op de brief aan 350 musea met de vraag of zij mandwerk bezitten kwamen een 50-tal antwoorden binnen. De intussen min of meer geformeerde werkgroep kwam één maal in december in Hoorn bijeen. Helaas moesten Willeke Wendrich en Eveline Visser hun werk in deze werkgroep staken i.v.m. hun andere werk. Getracht wordt de werkgroep onder nieuwe leiding tot grotere activiteiten te krijgen daar het enthousiasme bij de musea voor ons werk duidelijke belangstelling ontmoet.

Cursussen

De werkgroep cursussen vergaderde sedert oktober één maal in Maartensdijk met 8 personen. Men stelt zich ten doel o.a. korte, handzame beschrijvingen van mandjes te gaan maken voor vlechters en cursisten.

Teelt en materiaalvoorziening

Deze kreeg enkele vragen naar teen. Moeilijk zal blijven een goed inzicht te krijgen in de totale teenbehoefte en hoeveel droge teen in het voorjaar moet worden achtergehouden voor vraag die pas later, in de herfst, zal komen van vooral nieuwe cursisten.

Vaktaalonderzoek

Op de donateursdag is gebleken dat er ook plaats is voor een werkgroep vaktaalonderzoek. Donateurs zullen gaan meewerken bij het inventariseren van de vaktaal bij oude mandenmakers. De werkgroep maakte verder voorbereidingen voor het te houden onderzoek.

DONATEURS

Gelukkig neemt het aantal donateurs nog steeds toe, ondanks dat er ook een aantal bedankte dan wel werd afgevoerd, omdat zij enkele jaren niet betaalden. Thans zijn er 531 donateurs.

DONATEURSDAG

Gekozen was voor een bijeenkomst in Giessen nabij Gorinchem. Het programma stond in het teken van de te vormen werkgroepen en het was

daardoor een geheel binnengebeuren.

Zo kon helaas niet van de fraaie omgeving en het mooie weer worden genoten.

Er waren 100 donateurs en echtgenoten. In de middag werd met enthousiasme door een 6-tal cursisten gedemonstreerd. Speciaal het fijnvlechten met schenen, dat voor velen geheel nieuw was, kreeg veel aandacht. De ruime gelegenheid tot onderling contact werd zeer op prijs gesteld.

VLECHTCURSUSSEN

De belangstelling blijft groot. Er komt duidelijk behoefte aan meer gespecialiseerde cursussen, zoals die voor meer gevorderden en de fijnvlechterij.

Naast avond- en zomer-weekcursussen in Arnhem en Enkhuizen gegeven door Tonny en Arie waren er ook meer incidentele cursussen in Maartensdijk, Alphen aan de Rijn, Noordwolde en Voorthuizen in de vorm van een dag per maand, een dag in de week of twee dagen achter elkaar. Voor velen waren het herhalingscursussen, maar voor velen ook geheel nieuw.

Tillemans en Vink als langjarige leiders van cursussen werden nu aangevuld met Brand van Rijn, Jan de Vos en Leen Schinkel. Zo is er langzamerhand toch een groter aantal cursusleiders waarvan gebruik kan worden gemaakt.

BULLETIN

Dit kwam met 4 nummers uit met 68 pagina's en 33 afbeeldingen. Voorts kwam er een index op de afgelopen 10 jaar, gerangschikt op naam van de schrijvers en op onderwerp.

Het algemene informatiebulletin werd weer in 1000 exemplaren herdrukt. Het boekje Ronde Mand beleefde, iets verbeterd, een derde druk van 10.000 exemplaren.

Behalve de gebruikelijke informatie en verslagen werden er artikelen gepubliceerd over: wannen, fijnvlechterij, vlechttechniek in de 16de en 17de eeuw aan de hand van schilderij-analysen, vlechten met andere materialen, vaktaal en de Duitse mandenmakerij. Ook waren er artikelen over wilgen en wilgeteen in de kunst en tot slot nog een artikel over definities van vaktermen en boekbesprekingen.

PUBLICITEIT

Verschillende donateurs zoals Albert Jansen en Leen Schinkel zetten zich zeer enthousiast in om op milieu- en ambachtenmarkten te demonstreren en het publiek warm te maken voor het vlechtambacht.

Verschillende tijdschriften zoals Libelle en Groei en Bloei besteedden aandacht aan de Nederlandse vlechterij en dat leverde een aantal nieuwe donateurs op. Het tuunen kwam in die artikelen ook aan de orde. Dit onderwerp blijkt ook veel belangstelling te hebben in de vorm van het zelf uitvoeren of een opdracht tot het laten maken van een mooie wilgetuun als afscheiding.

BIBLIOTHEEK

Opgenomen zijn:

Elton Barratt,O.; Manden maken; vertaald uit het Engels.

Oepen,J.; Korbmacher in Köln, geschiedenis van fam. Wanmacher.

Anonymus; Vannerie du monde, catalogus expositie in Parijs.

Clear,P.; An investigation into the origin and development of
hurdlemaking in N.Europe.

Bobart,H.H.; Basketwork through the ages (1935).

Thierschmann,M.; Die Schennkötzen aus Kammerbach und Lutter (1991).

MUSEUMCOLLECTIE

Een appelmand en een margarinemand.

Voorts het volledige archief van de heer Thate over het onderzoek- naar het mogelijke gebruik van wilgevezels in de tweede wereldoorlog, de correspondentie hierover met het vezelinstituut in Delft en de nodige monsters van wilgebast en andere vezels.

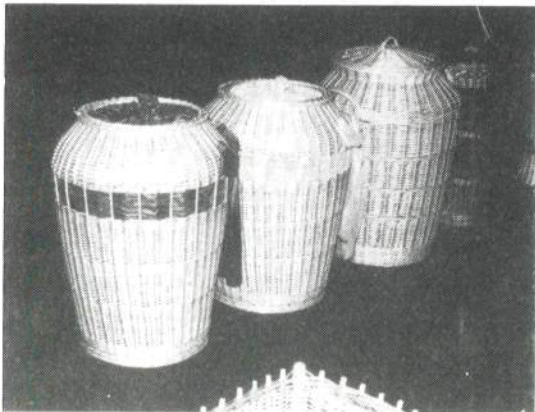

VAN OVER DE GRENZEN

OOSTDUITSE MANDENMAKERIJ II

Als aanvulling op het artikelje (W&M 91-4) over de mandenmakerij in Oost-Duitsland, vóór de vereniging met het westelijk deel, enkele foto's, gemaakt op de Korbwarenmesse 1989 in Leipzig.

De beelden illustreren duidelijk de "vindingrijkheid" om het materiaal te beperken. Zij laten echter ook zien dat de modellen gedateerd zijn en ontwikkelingen naar meer eigentijdse vormgeving niet of nauwelijks hebben plaatsgevonden. Dit komt goed tot uiting in de stoelen die op de foto's zichtbaar zijn. De beelden tonen ons echter ook dat er kwalitatief hoogstaand werk werd geproduceerd: de wasmanden op de foto's 1 en 3 zien er goed uit (regelmatige vorm, gelijkmatig gevlochten, staken lopen recht en zijn goed verdeeld) en ook de geblokte koffers en stoelen op foto 4 getuigen van technische vaardigheid.

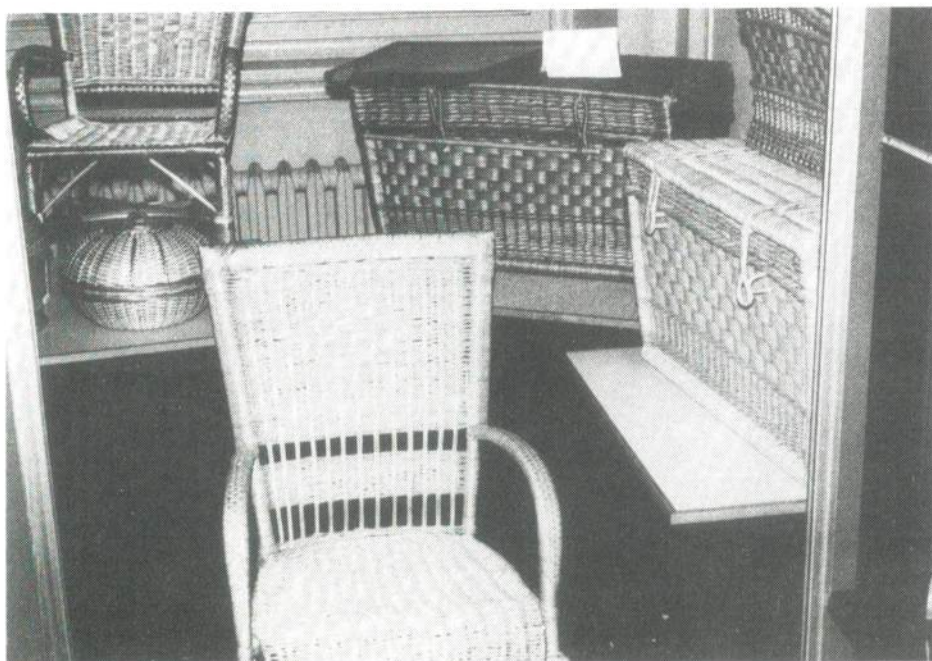

Wim der Zande
Helbing (foto's)

1. Wasmanden met plastikband als "decoratieve" inslag, sluitkraag uit hetzelfde materiaal.

2. "Open werk" en plastikband t.b.h. materiaalbesparing.

4. Geblokte koffers en stoelen tonen vakkennis en vaardigheid.

3. Bol- en kruikvormige wasmanden; technisch in orde, vormgeving vijftiger jaren.

LICHTENFELS EN ZIJN GESCHIEDENIS II

In bijlagen in zijn in W&M eerder besproken artikel (W&M 1990-2) gaat Günter Dippold dieper in op de export van mandwerk uit Oberfranken (*1). Hij verschaft meer zekerheid over de tijd waarin die export voor 't eerst plaats vond, en tot hoe ver hij zich uitstreckte. Omdat Holland daarbij ter sprake komt, en nu onze B.O.P.-groep het mandwerk in onze musea gaat beschrijven, lijkt het zinvol om aandacht voor Dippold's onderzoek te vragen.

Hij begint met een vervalsing te signaleren. Een stuk uit 1715, met betrekking tot een "Corbhandler" uit Michelau, is onmiskenbaar vals en waarschijnlijk gemaakt ter opluistering van een "Korbmacher-jubiläumsfeier" in 1896.

De tot nu toe vroegste betrouwbare vermelding vond de auteur in het Staatsarchiv in Bamberg. Het heeft te maken met een klacht over beunhazen die wit werk "tot in Holland" verkochten. Het is van 1780, maar de klacht bestaat dan al langer. Waarschijnlijk betreft het hier houtvlotters. De beroepsomschrijving: mandenmaker en houtvlotter, in één en dezelfde persoon verenigd, trof Dippold al aan in 1731 in het kerkregister van Schney (een dorp waar je door komt als je van Lichtenfels naar Michelau gaat). Deze mensen maakten 's winters manden en voeren in de zomer op houtvloten de Main af. Die werden op de Rijn met andere vloten samengevoegd, om daarna de rivier verder af te zakken. Ook uit Nederlandse bronnen is het nodige bekend over zulke houttransporten. Leemans (*2) beschrijft deze steeds grotere gevaartes en beeldt ze af, en vergelijkt ze tenslotte met supertankers omdat ze, te groot geworden voor de Rijn, de Waal afvoeren met Dordrecht als eindbestemming. Ze konden tot 300 m lang zijn en hadden wel tot 500 man aan boord. Ze boden tevens de mogelijkheid voor transport van allerlei andere koopwaar dan hout. Leemans noemt verschillende artikelen die uit het boven-Maingebied meekwamen, hoewel geen manden. Op de thuisreis, per schip, brachten de schippers tabak, zout, rogge, tonvis en stokvis mee.

Pas in het derde kwart van de 18de eeuw begint men in Lichtenfels

en de omliggende dorpen wit werk te maken, manden voor gebruik binnenshuis. Het gaat in kwaliteit steeds vooruit en blijkt dan goed verkoopbaar. De faam ervan verbreidt zich en de vraag wordt steeds groter en komt van steeds verder weg. Tegen het einde van de eeuw is het een belangrijke bron van inkomsten geworden. Dippold citeert een Bamberger archivaris die in Rusland in 1792 grote inkomsten vermeldt uit reizen tot in Pruisen en Rusland.

DE MANDENHANDELAAR

Het zijn eerst de mandenmakers zelf die op markten, en ventend met een handkar, hun eigen produkten in de directe omgeving gaan verkopen. Dan gaat er zich een splitsing voltrekken en mandenhandelaar wordt een zelfstandig beroep. De mandenmakers die daarvoor onmisbare eigenschappen bezaten: "geschäftstüchtige, risikofreudige, sprachbegabte, anpassungsfähige und ausdauernde Korbmacher", vonden als handelaren hun weg, tot ver over de grenzen.

De reizen gaan wel tot zes weken duren. Er wordt in herbergen overnacht, liefst naast de kar op stro. Op de thuisreis kwamen inkopen mee, waaronder b.v. tabak uit Holland. Het meest worden breimandjes, "schoolmandjes" en boodschappenmanden verkocht (ca 1835: "ordinäre und feine Korbware"). De prijzen zijn het dubbele, zelfs het driedubbele van die op de thuishmarkt; de risico's van het reizen moesten uiteraard worden ingecalculeerd.

In het eerste kwart van de 19de eeuw gaan de reizen zich uitstrekken tot heel West- en Noordeuropa, en verder. Er worden agentschappen gevestigd (Hamburg, Londen) van waaruit de handel op Noord en Zuid Amerika zich ontwikkelt.

Iedere handelaar heeft zijn eigen afzetgebied, en daarin zijn eigen connecties. Dippold kan er een aantal volgen op hun reizen, aan de hand van paspoorten en rekeningen. Hij noemt ene M. Hofmann uit Schwürbitz die Holland bereist.

In 1845 stelt de regering van Oberfranken vast dat de handelaren geen concessies meer nodig hebben, omdat dat alleen maar belemmerend werkt voor de handel. Alleen Joden moesten die wel hebben.

Tot zover de gegevens Van Günter Dippold.

*Papierkorb, feine
Weidenschienearbeit,
1840-1890*

Meer dan een eeuw lang heeft deze huisindustrie sindsdien werk voor zeer velen verschaft in Oberfranken. Voor de export waren naar verhouding lage lonen natuurlijk gunstig. De Londense mandenmaker Thomas Okey die omstreeks 1870 korte tijd als reizend gezelschapsgedeeft op een werkplaats in Coburg, is ontzet over de lage lonen aldaar! De mensen vindt hij vriendelijk, de technieken verschillend van de Engelse, en hij geniet enorm van de vele muziek die hij er te horen krijgt. Maar hij komt platzak terug in Londen (*3).

Tussen, globaal gezegd 1850 en 1950, is er in Nederland zéér veel mandwerk ingevoerd uit Oberfranken, wat door Nederlandse mandmakers uiteraard als concurrentie werd ervaren. In heel wat Nederlandse huizen worden, ook nu nog, Duitse mandjes bewaard, waaronder zeker nog 19de-eeuwse, al is men zich meestal niet bewust van de herkomst. Vaak vertonen ze slijtage, en worden dan als oude rommel beschouwd. Soms echter worden ze gekoesterd omdat er herinneringen aan verbonden zijn. Mooi kunnen we het niet altijd meer vinden, vooral als er met de overdadige smaak van de late 19de eeuw allerlei franje aan is toegevoegd. Als tijdsverschijnsel mogen ze echter in deze geschiedenis niet ontbreken.

In de 20ste eeuw wordt de invloed van de in 1904 opgerichte vakschool, de Staatliche Fachschule in Lichtenfels, merkbaar. Naast de degelijk technische grondslag komt er dan aandacht voor vormgeving en functionaliteit.....twee eeuwen na de houtvlotters van 1731

M.P.

Noten:

- *1 Günter Dippold, Korbmacherei und Korbhandel am Obermain, 1770-1850.
In: Vom Main zum Jura, Heft 1, Lichtenfels 1985.
- *2 W.F. Leemans, De grote Gelderse tolleren en de tollenaars in de 18de en het begin van de 19de eeuw, Zutphen 1981.
- *3 Thomas Okey, A basketful of memories, London-Toronto 1930.

WIJ LAZEN VOOR U

Contemporary uses of basketry materials

Dit is de Newsletter no 57, spring 1991, van The Basketmakers Association.

In dit nummer van BA presenteren zich een twaalftal kunstenaars met allerlei vlechtmateriaal. Ieder heeft op één of twee pagina's, meest voorzien van een afbeelding, neergeschreven wat hem of haar heeft bewogen met vlechtmateriaal aan het werk te gaan.

Wie eens wil zien en lezen wat aan de andere kant van de Noordzee op dit gebied gebeurt kan het tijdschrift bij het secretariaat te leen vragen of een fotocopie krijgen van de 16 pagina's.

"LA VANNERIE FRANCAISE"

Kort geleden werd mijn verzameling boeken over mandwerk uitgebreid met "la Vannerie francaise", geschreven door Martine Jaoul en Bernadette Goldstein, respectievelijk conservatrice aan het Nationaal Museum voor Volkskunst en ingenieur bij het Ministerie van Cultuur.

Aangezien al menig donateur zich het handboek "la vannerie, l'osier" heeft aangeschaft en zich wellicht ook tot dit werk aangetrokken voelt, lijkt een bespreking hier zinvol.

Ofschoon de titel kort en bondig is, geeft zij slechts ten dele aan waar het hier om gaat, namelijk om de catalogus van de manden-collectie van het Nationaal Museum voor Volkskunst. Het is dus geen boek met uitgebreide technische of historische beschrijvingen, maar een serie van 927 foto's, elk voorzien van een korte beschrijvende tekst.

In de inleiding gaan de schrijfsters in op het hoe en waarom van deze catalogus, waarna een beschrijving volgt van de diverse vlecht-materialen, een kort historisch overzicht en de wijze waarop de collectie werd opgebouwd. Vervolgens wordt uitgelegd waarom het vlechtwerk in vier hoofdgroepen is opgedeeld (spiraalvormig, op bogen, met parallele staken, uit (meerdere) lagen bestaand), de systematiek in de beschrijvingen verklaard en hoe dit alles met behulp van de computer en de databank van het museum werd aangepakt. Vóór de serie met foto's een aanvang neemt volgt nog een dankwoord aan degenen die de schrijfsters hebben bijgestaan.

Daarin stuitte ik op een storende fout: de naam van mijn leraar aan de school in Fayl-Billot werd er verkeerd gespeld (Bailly in plaats van Bally), wellicht een kleine onzorgvuldigheid, maar na enkele vraagtekens bij de inleidende hoofdstukken was dit voldoende om het boek verder met een kritische oog door te werken.

Dit resulteerde in een lange lijst van feitelijke onjuistheden, onvolkomenheden, inconsequent gebruik van termen en andere fouten. Ik zal u deze lijst besparen, maar enkele voorbeelden kunnen geen kwaad:

1. foto's nr. 311 en 315 vertonen vrijwel dezelfde mand; de rand op 311 wordt beschreven als "bords arretés", waar een indentieke rand op 315 als "bords libre" wordt gedefinieerd.
2. foto 490; typering van de mand: "panier" (mand), waar een blik in het handboek "la vannerie, l'osier" de toevoeging "timbale" had kunnen opleveren.
3. foto 712; bij deze mand uit de Perigord wordt aangegeven "panier, dit "bririki", waarschijnlijk is hier ergens wat fout overgeleverd of genoteerd, de mand heet namelijk "bouiricou".
4. de vakterm "eclisses sur champs", zoals die in meerdere handboeken wordt gebruikt, wordt hier omgezet in "eclisse sur chant", "eclisses sur chants" om in de bijlagen weer op te duiken als "eclisses sur champs". Ofschoon er taalkundige argumenten zijn te vinden voor deze verandering, zou deze verklaring dan niet mogen ontbreken.

5. op de foto's 510-516 staat 7x een "banneton long" (langwerpig deegrijsmantje) afgebeeld, met als enig onderscheid lichte verschillen in afmeting (tot ca 2 cm) en de slijtage van bekleding. Naast deze foto's staat dan 7x dezelfde tekst afgedrukt, is dit het gewenste resultaat van computerhulp of redactioneel geklungel?

Naast bovenstaande voorbeelden is het verder erg storend dat de foto's van de verschillende exemplaren van één type mand (bijv. wannen, rammelaars, fuiken of rugmanden) niet bij elkaar staan, zodat men voortdurend moet bladeren om te kunnen vergelijken.

Het boek sluit af met een serie bijlagen waarin ook weer diverse onvolledigheden opduiken. Zo wordt in het departement "Lot" wel degelijk mandwerk van het spiraaltype gevlochten en in "Indre" vlechtwerk met parallelle staken.

Jammer, maar hier is een mooie kans gemist om méér te doen met deze collectie en haar catalogus. De wetenschappelijke titels van de schrijfsters waren duidelijk geen garantie voor een kwaliteitsboek over manden, de prijs ook niet, honderd zestig gulden is wel erg veel geld voor een simpel plaatjesboek, interessant voor degenen die een sterke binding hebben met Frans vlechtwerk, maar waar men verder weinig mee kan.

Wim van der Zande

Martine Jaoul en Bernadette Goldstein

"la Vannerie française"

Editions de la Réunion des musées nationaux, 1990

10, rue de l'Abbaye, 75006 Paris

paperback, 315 p., f 159,60

ISBN-2-7118-2288-5

"FLECHTWERK FÜR STÜHLE"

Onlangs werd ik attent gemaakt op de recente verschijning van de Duitse vertaling van een oorspronkelijk in het Engels geschreven werk over vlechtwerk aan stoelen.

Ofschoon dit soort werk op het eerste gezicht niet veel met de gebruikelijke activiteiten van Wilg & Mand te doen lijkt te hebben, komen in het betreffende boek het vlechten met hele wilgetenen en uit twijg vervaardigde schenen dermate uitgebreid ter sprake dat een bespreking op deze plaats gerechtvaardigd lijkt.

Het boek behandelt achtereenvolgens het vlechten met stoelplechtband (gaatjesmatten), biezen, stro, twijg, schenen en koord en stelt zich ten doel de diverse technieken op zodanige wijze te beschrijven dat het zowel voor beginners als ervaren stoelplechters interessant is.

In deze opzet zijn de schrijfsters mijn inziens goed geslaagd, onder meer door het boek van een duidelijke structuur te voorzien. Het is naar materiaalsoort ingedeeld, waarbij per hoofdstuk eerst een historische inleiding wordt gegeven alsmede een beschrijving van de benodigde gereedschappen. Op het geven van maten en interessante de-

tails is daarbij niet beknipt. Na uitleg over materiaalvoorbereiding komen dan de gebruikte technieken aan de orde die stap voor stap, ondersteund door duidelijke tekeningen en uitstekende zwart/wit-foto's, worden uitgelegd. Hierbij heeft men de leek als uitgangspunt genomen, maar ook de vakkundige vlechter komt snel aan zijn trekken: voortdurend wordt men gewezen op mogelijke alternatieven en moeilijkheden die zich kunnen voordoen.

Handig zijn ook de schetsjes van de posities waarin zowel vlechter als stoel zich het meest comfortabel voelen.

Het boek gaat steeds uit van de Engelse situatie, wat bijv. tot uiting komt in de keuze van 180 cm lange twijg voor het maken van schenen, waar in Duitsland niet onder 220 cm wordt gespleten, een verschil dat voortkomt uit de keuze van de gebruikte teenrassen. Toch kijkt men regelmatig over de grenzen: zo worden in het deel over biezen ook Franse en Skandinavische technieken beschreven.

De hoofdstukken worden afgesloten met een bespreking van uitzonderingen en probleemsituaties, soms volgt dan nog een checklist waarmee men puntsgewijs werkwijze en kwaliteit kan controleren.

Het deel over twijg is met name interessant voor wat gevorderde vlechters die eens wat anders willen vlechten als een mand.

Met dit boek als hulpmiddel is het beslist mogelijk om uit dikke wilgestokken en twijg zelf stoelen te bouwen en uit te vlechten.

De beschrijvingen van het maken van schenen gaat misschien iets te ver in het geven van aanwijzingen, de schrijfster verdwaalt daarbij in niet ter zake doende details en verwisselt dan bijv. linker- en rechterduim. Dit is haar echter vergeven gezien de kwaliteit van de rest van het gebodene.

Geconcludeerd mag worden dat hier een standaardwerk is uitgebracht voor iedereen die met gevlochten stoelen van doen heeft en een waardevol boek voor de modale vlechtgeïnteresseerde.

Voor de prijs hoeft men het in ieder geval niet te laten: DM 49,- is ronduit een weggeefprijs voor dit fraaie boek, waarvan mij helaas de oorspronkelijke Engelse titel en ISBN-nummer niet bekend zijn.

Wim van der Zande

Kay Johnson, Olivia Elton Barrat, Mary Butcher

"Flechtwerk für Stühle"

Augustus Verlag, Augsburg, 1991, 212 p., gebonden, DM 49,-

ISBN 3-8043-0164-9

CORRECTIE

In het vorige nummer kwam er bij "stukje verleden van Vlijmen III" op pag. 7 een verkeerd onderschrift bij de foto.

Daarom nu de correcte tekst:

ca 1925. De firma Van Iersel - van Buul

Met een "volle" vracht naar Heusden voor de Rotterdamsche boot.

Halve Bushels, gemerkt Coves Coy en bruine pots, gemerkt P voor Engeland. Bonte "appelmanden", ovaal voor het Westland.

Links Piet van Buul Sr. en rechts "de jonge Piet".

De chauffeur is Jos de Graaf (Jos de pet).

En nu er meer plaats is toch ook maar de foto die bij het verkeerde onderschrift hoorde want ook die is de moeite waard.

ca 1925. De firma Van Iersel - van Buul te Vlijmen

Een overzichtsfoto van de toenmalige produktie.

Het meest opvallend de grote Aalsmeerse bloemenmanden, in Vlijmen genaamd "bloemenkanissen". Er waren maar enkele specialisten die deze manden goed konden maken.

Rechts op de auto witte flats met deksel, gemerkt V. Deze manden dienden voor de druivenverzending.

De hoge stapel, vlak daarvoor, zijn rotting bollenmanden, gemerkt met de bekende zwaan.

Links onder op zijn kant: het Engelse tomatenmandje met deksel.

Aantrekkelijke camouflage van een officiële, groene PTT-brievenbus in het landschappelijke gebied. Ontwerp A. Jansen.